

Історія

УДК 271.4(477.83-21)"1920/1930":314:2-774

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19752410>

Парафія с. Літиня на Дрогобиччині у 1920–1930-ті рр.: демографічна характеристика, культурно-релігійне життя, матеріальне забезпечення

Галів Микола Дмитрович,

доктор педагогічних наук, професор,

професор кафедри історії України та правознавства,

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка;

старший науковий співробітник відділу новітньої історії,

Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України,

м. Львів, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-7068-3124>

Василів Павло Романович,

доктор наук з богослов'я, доцент кафедри богослов'я факультету

богословських і гуманітарних наук, науковий співробітник

Науково-дослідного інституту канонічного права і богословських наук,

ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»,

м. Івано-Франківськ, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-6523-5570>

Прийнято: 06.04.2026 | Опубліковано: 25.04.2026

***Анотація.** У статті комплексно досліджено функціонування греко-католицької парафії села Літиня на Дрогобиччині у 1920–1930-х рр.*

Проаналізовано демографічні параметри парафії, зокрема чисельність і конфесійний склад населення, динаміку її змін у міжвоєнний період. Встановлено, що парафія характеризувалася відносною стабільністю чисельності та домінуванням греко-католицького населення за наявності незначних груп римо-католиків і євреїв. Розкрито інституційні особливості функціонування парафії у структурі Перемиської єпархії, зокрема її входження до Меденицького деканату та роль місцевого пароха о. Лева Стеціва як декана і активного учасника церковного та громадського життя. З'ясовано, що діяльність духовенства виходила за межі суто душпастирських обов'язків і охоплювала сферу національно-культурного відродження, зокрема підтримку товариства «Просвіта» та участь у релігійно-масових заходах. На основі звітної документації проаналізовано духовно-моральний стан парафії. Виявлено, що він загалом оцінювався як добрий, попри наявність окремих негативних явищ, таких як зниження релігійної активності частини молоді, випадки злочинності та поодинокі прояви вільнодумства. Важливу роль у зміцненні релігійності відігравали церковні братства, які сприяли активізації духовного життя громади. Окрему увагу приділено матеріальному забезпеченню парафії. На основі інвентарних описів 1929 р. реконструйовано майновий стан церкви, включаючи храмову будівлю, богослужбове начиння, бібліотеки, земельні угіддя та господарські споруди. Встановлено, що парафія мала відносно стабільну матеріальну базу, яка забезпечувала її функціонування та виконання релігійних і соціальних функцій.

Зроблено висновок, що парафія Літиня виступала важливим осередком релігійного, культурного та національного життя української громади, поєднуючи духовні, соціальні й економічні аспекти в умовах міжвоєнної Польської держави.

Ключові слова: греко-католицька церква, парафія, Літиня, Дрогобиччина, міжвоєнний період, духовенство, демографія, релігійне життя, матеріальне забезпечення, «Просвіта».

The parish of the village of Litynya in the Drohobych county in the 1920s–1930s: demographic characteristics, cultural and religious life, material support

Mykola Haliv,

PhD hab. (Education), Professor,

Professor of the Department of History of Ukraine and Law,

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University;

Senior Research Fellow, Department of Contemporary History,

Ivan Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies, NAS of Ukraine,

Lviv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0001-7068-3124>

Pavlo Vasyliv,

PhD hab. (Theology), Associate Professor, Department of Theology,

Faculty of Theology and Humanities,

Research Fellow, Research Institute of Canon Law and Theological Sciences,

Ivano-Frankivsk Academy of John Chrysostom,

Ivano-Frankivsk, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0001-6523-5570>

Abstract. *The article provides a comprehensive analysis of the functioning of the Greek Catholic parish of Litynia (Drohobych region) in the 1920s–1930s. It examines the demographic characteristics of the parish, including its population*

size, confessional composition, and their dynamics during the interwar period. It is established that the parish was characterized by relative demographic stability and a predominance of the Greek Catholic population, alongside small groups of Roman Catholics and Jews. The study reconstructs the institutional features of the parish within the structure of the Peremyshl Eparchy, particularly its incorporation into the Medenychi Deanery. Special attention is paid to the role of the parish priest, Fr. Lev Stetsiv, who served as a dean and played an active role in both ecclesiastical and public life. It is demonstrated that the clergy's activities extended beyond pastoral duties and included participation in national and cultural initiatives, notably support for the «Prosvita» society and involvement in religious and public events. Based on parish reports, the article analyzes the moral and religious condition of the community. It is shown that the overall level of religiosity was assessed as satisfactory, despite certain negative phenomena such as a decline in religious observance among part of the younger generation, instances of criminal activity, and occasional manifestations of freethinking. Religious confraternities played a significant role in strengthening the spiritual life of the parish. Particular attention is given to the material foundations of the parish. Using the parish inventory of 1929, the study reconstructs the economic and material condition of the church, including the church building, liturgical objects, libraries, landholdings, and хозяйственные structures. It is concluded that the parish possessed a relatively stable material base, which ensured its functioning and supported its religious and social activities.

The article concludes that the parish of Litynia functioned as an important center of religious, cultural, and national life for the local Ukrainian community, integrating spiritual, social, and economic dimensions within the context of the interwar Polish state.

Keywords: *Greek Catholic Church, parish, Litynia, Drohobych region, interwar period, clergy, demography, religious life, material conditions, Prosvita.*

Постановка проблеми. У сучасній українській історіографії помітно зростає інтерес до мікроісторичних досліджень, що дозволяють реконструювати соціально-культурні, релігійні та національні процеси на локальному рівні. Особливе місце у цих студіях займає історія парафій як осередків духовного, освітнього та громадського життя, зокрема в умовах міжвоєнного періоду, коли українське населення Галичини перебувало під владою Польської держави. Попри значну кількість праць, присвячених історії Греко-католицької церкви, локальні парафіяльні спільноти досліджені нерівномірно, а їх роль у формуванні національної ідентичності та повсякденного життя селянства часто залишається недостатньо висвітленою.

Парафія села Літиня на Дрогобиччині становить показовий приклад поєднання релігійного, культурного та національно-політичного життя українського села у міжвоєнний період. Її функціонування відбувалося в умовах складних трансформацій, пов'язаних із зміною державної належності, модернізаційними процесами, а також активізацією українського національного руху. Водночас саме на рівні парафії простежуються конкретні прояви взаємодії духовенства, громади та державних інституцій, що дозволяє глибше зрозуміти механізми суспільних змін.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю різнобічного вивчення локальних церковно-релігійних осередків як важливих елементів соціальної структури українського села, а також потребою введення до наукового обігу нових архівних матеріалів, зокрема інвентарів, звітів і метричних даних, що дають змогу реконструювати як духовне, так і матеріальне життя парафії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній українській історіографії проблеми церковно-релігійного життя локальних громад Галичини, діяльності греко-католицького духовенства, а також його ролі в суспільно-політичних і національно-культурних процесах міжвоєнного часу

поступово набувають дедалі більшої уваги. Водночас історія окремих парафій Дрогобиччини, зокрема в міжвоєнний період, і далі залишається розробленою нерівномірно, що зумовлює потребу звернення до наявного історіографічного доробку та виявлення тих аспектів, які ще не отримали належного висвітлення.

Важливе значення для вивчення суспільно-політичного контексту діяльності греко-католицького духовенства Дрогобицького повіту має стаття М. Галіва та А. Огар [4], у якій на основі матеріалів польської поліції проаналізовано громадсько-політичні погляди священників краю у середині 1920-х рр. Дослідники показали ступінь залучення душпастирів до українського громадського руху, ставлення польської влади до національно свідомого духовенства, а також окреслили політичні орієнтації окремих священників. Ця праця є особливо важливою для розуміння суспільної позиції о. Лева Стеціва та ширшого середовища греко-католицького духовенства Дрогобиччини.

Окрему групу становлять праці, присвячені церковно-релігійній історії села Літиня у ранньомодерний та модерний періоди. У статті М. Галіва про королівський привілей на попівство села Літиня 1670 р. введено до наукового обігу важливе джерело з історії місцевого духовенства та висвітлено правові засади функціонування попівства в селі [8]. У наступній розвідці того ж автора, присвяченій соціально-економічній характеристиці попівства в Літині у XVI–XVIII ст., проаналізовано матеріальні основи існування місцевого священничого середовища, його господарські ресурси та місце у структурі сільської громади. Інші праці М. Галіва розкривають основні риси церковно-релігійного життя Літині у XVI–XVIII ст., даючи змогу простежити тяглість парафіяльної традиції, функціонування храму та роль церкви в повсякденному житті мешканців села [9; 10]. Важливим доповненням до цього блоку досліджень є генеалогічний нарис про духовенство в селі Літиня

другої половини XVII–XVIII ст., у якому реконструйовано персональний склад місцевого душпастирства, його родинні зв'язки та кадрову тяглість [7].

Певний компаративний потенціал для дослідження має монографія В. Галика та Ю. Стецика, присвячена історії церковно-релігійного життя у селі Уличне на Дрогобиччині від XVI до початку XXI ст. [6]. Автори комплексно висвітлили еволюцію місцевої парафії, простежили розвиток храмової інфраструктури, душпастирської діяльності та релігійних практик громади. Ця праця є цінною передусім як приклад ґрунтовного локального церковно-історичного дослідження, що дає можливість порівняти розвиток сусідніх парафій одного регіону. Водночас, попри широту хронологічного охоплення, вона не зосереджується спеціально на парафії Літиня і, відповідно, не розв'язує низки питань, пов'язаних саме з її міжвоєнною історією.

Для висвітлення окремих персоналій, пов'язаних із літинською парафією, важливою є стаття В. Ільницького та Л. Гриник про репресованого священника Зиновія Бандровича, який деякий час служив у Літині [12]. На основі матеріалів архівно-кримінальної справи автори реконструювали його біографію та показали трагічну долю греко-католицького духовенства в радянський період. Хоча праця стосується переважно пізнішого часу, вона дає змогу уточнити відомості про одного із сотрудників літинської парафії та увиразнює персональний вимір її історії.

Необхідним довідковим і джерелознавчим підґрунтям для вивчення парафії є також фундаментальні праці Б. Праха [17] та В. Слободяна [18]. Видання Б. Праха містить біографічні нариси духовенства Перемишльської єпархії та Апостольської адміністрації Лемківщини, завдяки чому дозволяє уточнити біографічні дані окремих священників, пов'язаних із Літинєю, їхню церковну кар'єру та місце в єпархіальній структурі. Книга В. Слободяна є цінним джерелом для вивчення храмової архітектури Перемишльської єпархії, оскільки подає відомості про церкви, їхню типологію, час побудови

та мистецькі особливості, що є важливим для характеристики матеріального середовища літинської парафії.

Отже, наявний історіографічний доробок створює важливу основу для дослідження історії парафії села Літиня на Дрогобиччині, проте висвітлює її лише фрагментарно. У попередніх працях достатньо добре розкрито ранню історію місцевого попівства, окремі аспекти церковно-релігійного життя, біографічні сюжети та ширший суспільно-політичний контекст діяльності духовенства. Разом із тим малодослідженими залишаються демографічний склад парафії у 1920–1930-х рр., її внутрішнє релігійне життя, функціонування релігійних братств, матеріально-господарська база, роль пароха в національно-культурній мобілізації громади, а також повсякденні практики парафіян в умовах міжвоєнної Польщі. Саме ці аспекти і становлять предмет пропонованого дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність окремих досліджень з історії церковного життя Дрогобиччини, низка важливих аспектів функціонування парафії Літиня залишалася поза увагою дослідників. Передусім відсутня цілісна реконструкція демографічної динаміки парафії у міжвоєнний період. Недостатньо вивчено роль місцевого духовенства як чинника національної трансформації сільського середовища. Не проаналізовано системно звітні джерела (зокрема «Звіти про релігійно-моральний стан парафії»), які дають змогу простежити рівень релігійності, соціальні девіації та ідеологічні впливи. Практично не досліджено матеріальну базу парафії (інвентарі, бібліотеки, господарство) як індикатор економічного становища церковної інституції. Не введено до наукового обігу значний масив архівних матеріалів, що дозволяє деталізувати повсякденне життя парафіяльної громади.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета статті – представити результати дослідження функціонування парафії с. Літиня на

Дрогобиччині у 1920–1930-х рр., зокрема її демографічних, інституційних, духовно-релігійних та матеріальних характеристик. **Завдання** дослідження: проаналізувати чисельність і конфесійний склад парафії у міжвоєнний період; визначити місце парафії в адміністративній структурі Греко-католицької церкви та простежити її інституційні трансформації; охарактеризувати діяльність пароха о. Лева Стеціва та його роль у релігійному, культурному й національному житті громади; дослідити духовно-моральний стан парафії на основі звітної документації; проаналізувати матеріальне становище парафії, включаючи церковне майно, бібліотеки, господарство та фундації; висвітлити участь парафії у національно-культурних та релігійних ініціативах міжвоєнного часу.

Виклад основного матеріалу. У міжвоєнний період чисельність літинської парафії була доволі значною. На 1918 р., згідно з єпархіальним шематизмом, у ній налічувалося 3080 греко-католиків [23, с. 101]. Щоправда, маємо сумніви щодо цієї кількості, оскільки вона є тотожною з даними шематизму 1914 р. [28, с. 183] (припускаємо, що у шематизмі 1918 р. повторили інформацію за 1914 р.). У 1926 р. чисельність парафіян в Літині разом з присілком Груд Літинський становила 2534 особи [3, р. 283], 1932 р. – у 2664 [24, с. 68], у 1934 р. – 2767 (з них на присілку Груд – 592) [25, с. 84], у 1937 р. – 2791 (з них на присілку Груд – 599) [26, с. 74], у 1938 р. – 2760 (з них 593 на присілку Груд) [27, с. 76]. Звісно, село не було конфесійно однорідним: станом на 1932 р. у парафії Літиня мешкало 7 римо-католиків («латинників») і 25 євреїв [24, с. 68].

В селі траплялися випадки релігійної конверсії. Так, 28 травня 1939 р. парох Літинс о. Лев Стеців повідомив Перемишльський єпископський ординаріат про перехід двох парафіян на католицький обряд: Катерина Біла (у заміжжі Стеців), 1895 року народження? «змінити обряд, щоб дістати працю»; Михайло Галів, 1918 року народження, «покинув нашу церкву», щоб

отримати роботу на нафтопереробному заводі «Польмін» в Дрогобичі [1, к. 425]. Цей епізод є показовим для розуміння соціально-історичних мотивів релігійної конверсії у міжвоєнній Галичині, де зміна обряду нерідко мала прагматичний, а не суто конфесійний характер. По-перше, наведені випадки демонструють економічну зумовленість конверсії. Обидва парафіяни прямо пов'язували зміну обряду з можливістю працевлаштування. Це свідчить про існування неформальних (а інколи й напівофіційних) механізмів соціальної селекції, за яких приналежність до римо-католицького обряду могла розглядатися як перевага при отриманні роботи, особливо у стратегічних галузях, таких як нафтова промисловість (завод «Польмін» у Дрогобичі). У цьому контексті конфесійна ідентичність виступала своєрідним соціальним ресурсом. По-друге, ці випадки відображають політику польської держави щодо українського населення, яка, хоча й не завжди прямо декларувалася як дискримінаційна, на практиці створювала умови, за яких перехід до римо-католицизму полегшував інтеграцію в державні та економічні структури. Таким чином, конверсія ставала одним із інструментів соціальної адаптації та мобільності. По-третє, варто враховувати локальний соціальний контекст. У традиційному сільському середовищі зміна обряду могла сприйматися як відхід від громади, що підтверджується формулюванням «покинув нашу церкву». Це вказує на тісний зв'язок між конфесійною належністю та колективною ідентичністю, де релігія виконувала не лише духовну, а й соціально-консолідуючу функцію. Водночас ці випадки не свідчать про масовість явища, а радше вказують на індивідуальні стратегії виживання і соціального просування, характерні для періоду економічної нестабільності та національно-політичної напруженості.

Характеризуючи інституційну приналежність досліджуваної парафії, відзначимо, що вона тривалий час (принаймні з XVII ст.) належала до Мокрянського деканату Перемишльської унійної (греко-католицької) єпархії.

Відомо, що 3 червня 1920 р. у с. Брониця відбувся деканальний соборчик Мокрянського деканату, в якому взяв участь літинський парох о. Лев Стеців [22, арк. 110]. Однак на початку 1920-х рр. в Перемишльській єпархії здійснено територіальне розмежування деканатів. Парафія Літиня відтепер увійшла до складу Меденицького деканату разом з парафіями Більче, Вороблевичі, Горуцько, Грушова, Добрівляни, Кавсько, Криниця, Летня, Меденичі, Раделич, Ріпчичі, Ролів, Тинів [24, с. 66–68]. Завідателем Меденицького деканату було призначено літинського пароха о. Лева Стеціва, про що згадується у грамоті перемишльського греко-католицького єпископа Йосафата Коциловського від 20 березня 1922 р., згідно з якою владику доручав священнику благословити бічний престол Пресвятого Христового Серця у церкві Літині [14]. Згодом о. Лева Стеціва було іменовано деканом, тож священник виконував ці обов'язки впродовж 1924 – 1936 рр. [17, с. 608]. У 1923 р. мешканці присілка Груд Літинський звели дерев'яну церкву Преображення Господнього, хрещату у плані, одноверху, увінчану на восьмерику шоломовою банею з ліхтарем і маківкою [3, р. 284; 18, с. 340]. У філіальній церкві на Груді відправляв богослужіння літинський парох, а згодом сотрудники.

Після 1917 р. у Літині тривалий час не було сотрудника. Відомо, що від середини липня і до початку жовтня 1919 р. місцевого пароха о. Лева Стеціва заміняв самостійний сотрудник з с. Тинів о. Петро Лазурко [22, арк. 102зв–104зв]. На жаль, невідомою залишається причина такої тривалої відсутності пароха. Інколи літинського священника підміняли о. Семен Дуткевич із с. Грушів, о. Петро Войтович – сотрудник у с. Грушів, о. Теодор Німилович і о. Семен Мигаль – самостійні сотрудники у с. Тинів, а найчастіше допомагав о. Петро Подоляк – катехит з Дрогобича, який часто хрестив дітей в Літині (до 1939 р.) [арк. 103зв, 110зв, 123зв, 125, 127зв, 128зв–129зв, 131зв–132, 133–133зв, 136, 137зв–138зв, 143–143зв, 145зв–147, 150зв, 153, 154–156,

161зв, 164зв, 165зв–166, 167зв–168зв, 174зв–176, 177, 178зв, 182зв–184зв, 188, 189зв–190зв, 191зв–194, 196, 197зв, 198 зв, 199зв, 202–202зв, 204, 206зв, 207зв–208, 210, 211зв–212, 213зв–215, 217зв, 219зв–221, 223–224, 225, 226–226, 228зв–229, 230, 231–232, 235зв, 236зв–238зв; 20, арк. 2зв, 4–5]. Часте відвідування літинської парафії о. Петром Подоляком зрозуміле: він був одружений з донькою о Лева Стеціва Марією [17, с. 506].

Культурно-релігійне життя парафії Літиня у міжвоєнний період тісно пов'язане з біографією священика о. Лева Стеціва. Він уперше служив у Літині як сотрудник у 1899–1902 рр., а з 1908 р. – як парох [17, с. 608]. У міжвоєнний період літинський парох, який до Першої світової війни підтримував діяльність москвофільського Товариства ім. М. Качковського, змінив свої національно-політичні погляди. У 1921 р. він із розумінням поставився до появи в Літині читальні Товариства «Просвіти» і ліквідації осередку Товариства ім. М. Качковського. Дрогобицький просвітній діяч Мирослав Куйдич, згадуючи про ці події, назвав пароха Літині о. Лева Стеціва «твердим москвофілом», який навіть своє прізвище вимовляв на російський вірець: Стецев. Однак просвітянин відзначив, що парох «дипломатично мовчав», коли молоді літинські хлопці вчинили напад на читальню москвофільського товариства, а їхні батьки вже через кілька днів взяли до організації осередку «Просвіти» [13, с. 97]. На той час парох був членом Української народно-трудової партії [4, с. 120], яка виникла у 1919 р. на основі Української національно-демократичної партії й ставила за мету розбудову української державності. Можливо, саме політичні візії літинського священика стали причиною його арешту польською поліцією: 1 листопада 1922 р. його було ув'язнено в поліційному ізоляторі у с. Добрівляни неподалік Дрогобича, згодом у слідчій тюрмі у м. Стрий Львівського воєводства. Звільнили душпастиря 24 листопада 1922 р. [17, с. 608–609]. Надалі о. Лев Стеців перебував під наглядом польської поліції, у

документах якої за 1925 р. названий членом «трудової» партії, українським діячем, а відтак визнаний «шкідливим» з огляду на інтереси польської держави [4, с. 120].

Упродовж 1920 – 1930-х рр. священник о. Лев Стеців активно підтримував діяльність осередку Товариства «Просвіта» в селі. Водночас у парафії він реалізовував програму організації «Українська молодь – Христові», яку започаткував митрополит Андрей Шептицький на західноукраїнських землях. Як відомо, 7 червня 1933 р. у Львові відбулася велика маніфестація греко-католицької молоді, організована з ініціативи ГКЦ. У ній взяли участь приблизно 50 тис. осіб, серед яких були й представники Літині. Про цю подію збереглися спогади місцевого мешканця Онуфрія Грипи, опубліковані згодом у діаспорній газеті «Америка» (18 червня 1987 р.). Група молоді з Літині налічувала 19 осіб – членів Товариства «Відродження», яке функціонувало при місцевій читальні «Просвіти». Попри застереження, що польська влада чинитиме перешкоди, молоді літинці дісталися до Львова напередодні свята й переночували в якійсь гарбарні. Онуфрій Грипа згадував: «У день відкриття З'їзду ми зібралися на площі «Сокола Батька». Це був справді радісний день, коли ми побачили масу людей різного віку, а переважно молодь». Відтак він розповів про марширування вулицями Львова (групу з Літині помістили серед представків інших сіл Меденицького деканату), спів національного гімну «Ще не вмерла Україна», благословення митрополитом Андреем Шептицьким на площі біля собору Св. Юра, оглядини Львова тощо [11, с. 123].

Іншим прикладом участі душпастиря у релігійно-національному житті села стало проведення 11 квітня 1937 р. ювілейного свята, присвяченого генієві України Тарасові Шевченку. Ініціатором свята був випускник гімназії Микола Полюжин. У вступному слові о. Лев Стеців представив Тараса Шевченка як пророка й борця за права народу. Надалі співав хор під

керівництвом О. Маласича та декламувалися поезії О. Коваликом, Параскевою Харів, Іваном Білим й іншими мешканцями. Реферат «Шевченко – а сучасність» виголосив О. Полюжин. «Цим чином Літиня дала доказ, що не хоче стояти позаду інших свідомих сіл» [19, с. 7], – йшлося з цього приводу в газеті «Голос Басейну».

У 1938 р. в селі відбулися врочистості з нагоди 950-ліття Хрещення Руси-України. Знову ж активну участь у них брав о. Лев Стеців. Відомо, що біля церкви було організовано процесійний хід, під час якого мешканці, одягнуті у вишиванки, прикрашали себе синьо-жовтими або ж малиновими стрічками [15]. Ще один прояв національної позиції літинського пароха спостерігали місцеві мешканці у вересні 1939 р. На початку німецької-польської війни, підрозділи вермахту швидко дійшли до Дрогобича (18 вересня 1939 р.) і зайняли значну частину Дрогобицького повіту. У Літині для зустрічі німців, яких сприймали як визволителів від польського панування, звели дві арки й сцену, на якій виступали громадські діячі, члени ОУН. Виступив і о. Лев Стеців, який вів мову про Українську самостійну соборну державу [15]. Згідно зі спогадами, мешканці села вважали свого священика «патріотом України» [16].

Особливості культурно-духовного стану парафії напередодні Другої світової війни представлено у «Звіті про релігійно-моральний стан парохії Літиня деканату Меденицького за 1937 рік», укладеним о. Левом Стецевим 14 лютого 1938 р. Згідно з ним, стан моральності парафіян священик оцінив як «добрий». Він підкреслив відсутність у селі якихось сект, зокрема й православних, але зауважив наявність деяких «симпатиків комунізму», які, щоправда, залишаються неорганізованими й не належать до жодних товариств. Проте, з-посеред цих «комунізуючих парафіян» священик засвідчив існування трьох «диких подруж» (родин без церковного шлюбу) [1, к. 383]. Водночас о. Лев Стеців визнав, що приблизно 4% парафіян,

переважно «люди молодшої генерації», залишаються «байдужими і холодними» до релігійних практик, бо у минулому році полишили традицію пасхальної сповіді. Визнав священник й деякі негативні прояви повсякденного життя парафіян – часті випадки злочинності, особливо крадіжки [1, к. 383].

Намагаючись підкреслити «добрі прикмети» своїх парафіян, о. Лев Стеців у зазначеному звіті вказав на активну діяльність в парафії двох релігійних організацій: Товариства Апостольства Молитви і Архібратства Матері Божої Неустанної Помочі, до кожного з яких належало близько 200 осіб. Члени цих осередків кожної неділі та у святкові дні проводили «сходини», приступали до святих тайн, а також раз у місяць під проводом пароха здійснювали духовне «приготовлення до доброї смерти». На думку пароха, члени цих братств подають добрий приклад іншим парафіянам, понад 50% яких частіше почали «приступати до св. Тайн і не полишають Богослужінь» [1, к. 383–384]. На завершення звіту, священник відзначив, що до парафії періодично надходить знана кількість пресових видань релігійно-морального змісту, зокрема «Місіонар», «Лицарство Марії», «Бескід», «Правда» [1, к. 384].

Через рік (1 лютого 1939 р.) о. Лев Стеців склав наступний звіт, присвячений морально-релігійному життю парафії за 1938 р. Цього разу автор заперечив наявність в селі «комуністів-безбожників», проте зауважив «декілька душ симпатиків вільнодумства». Заперечив й надходження до парафії антирелігійної літератури і преси. Визнав наявність приблизно півсотні осіб, які занедбали обов'язок пасхальної сповіді. Водночас знову схвально відгукнувся про діяльність двох молитовних братств, розповівши про їхні релігійні практики [1, к. 400–401]. Найбільшою проблемою для парафії священник назвав часті крадіжки, кількість яких зростає (у минулому році було близько десяти випадків). Ці правопорушення здійснювали не лише «місцеві злочинці», але й «банда злодіїв» з навколишніх сіл [1, к. 401].

У 1930-х рр. о. Лев Стеців, будучи у літах, потребував сотрудника. Крім згаданого вище дрогобицького катехита о. Петра Подоляка, який доволі часто навідувався до Літині й адміністрував Св. Тайни (передовсім хрещення), літинському пароху інколи допомагали о. Пантелеймон Малецький із с. Ріпчиці, о. Олександр Новосільський та о. Онуфрій Богонос із с. Тинів, о. Іван Сенечко з с. Грушів [22, арк. 198, 209зв, 210зв, 213-213зв, 229зв, 236зв]. За деякими твердженнями, у 1938 р. сотрудник приїжджав із с. Вороблевичі [27, с. 76]. З 1939 до лютого 1942 рр. обов'язки сотрудника в Літині виконував о. Зенон-Корнило Бандрович [20; 5, арк. 12зв], якого згодом було репресовано радянськими спецорганами [12].

Матеріальні аспекти функціонування парафії Літиня представлено в інвентарі 1929 р., який є надзвичайно цінним джерелом до історії місцевої церкви. Згідно з ним, церква Св. Великомучениці Параскевії була збудована парафіянами 1821 р. у формі корабля. Дерев'яна, покрита бляхою споруда мала один маленький купол зі сигнатуркою та була «склеплена» дошками. З приводу посвячення церкви вказувалося: «непосвячена, а коли благословлена невідомо». Незнаним залишився і автор малювання церкви. У середині і зовні храму не було написів, які б вказували на його історію [2, к. 1–2].

На той час у церкві було чотири престоли (головний і три бічних) та три антими́си. Перший із них містився на головному престолі й датувався 1904 р., другий – на престолі Серця Христового (з 1902 р.), третій – на престолі Св. Онуфрія (з 1911 р.). Головний престол був мурований, усередині – пустий. Піднебесного у церкві не було. Дерев'яний кивот мав форму «скинії завіта», закривався залізним замком, ключ від якого зберігався в захристії у шафці. У середині кивот обитий білим атласом. «Освячене місце», згідно з інвентарем, знаходилося в захристії, а от «горного сідалища» за головним престолом не було. Горішня частина іконостасу походила зі старої церкви, а долішня – збудована одразу після зведення церкви. Намісні образи куплені у

1905 р., а «заслона» царських воріт була багряного кольору. Дерев'яний тетрапод з мармуровою плитою не покривався образами. На ньому стояв хрест, два свічники, храмовий образ і лежав для цілування дерев'яний хрест із намальованим Розп'яттям. Аналогію в церкві не було. У храмі містилися три бічні престоли-вівтарі (перші два були літургійними): 1) Найсвятішого Серця Христового і пророка Іллі; 2) Св. Онуфрія і Св. Великомучениці Параскевії; 3) Св. Миколая. На стінах церкви знаходилися образи страстей Христових, а також пожертвувані парафіянами. Чудотворної ікони не було. З-поміж іншого, зафіксовано наявність крилосу і хорів, пересувної дерев'яної сповідальниці (з ґратками), трьох більших лавок, однієї малої лавочки з «клячником» (підставкою для колін при вклякнанні), а також проповідниці у формі дарохранительниці [2, к. 2–3].

Серед інших особливостей літинської церкви, зазначених в інвентарі 1929 р., були такі: 1) двоє дверей, які відкривалися до середини; 2) десять вікон, у двох із них відкривалася лише четверта частина; 3) дві захристії із заґратованими вікнами, в одній із яких відправлялася проскомидія, а на стіні містився перелік богослужбових фундацій. Поруч храму знаходилася вкрита бляхою дзвіниця, правдоподібно зведена тоді ж, коли і церква. На ній розміщувалися куплені в 1925 р. за 1096 зл. три дзвони, вагою 81, 33 і 23 кг. На дзвонах були викарбувані імена Св. Онуфрія, Св. Миколи і Св. Йосафата [2, к. 3–4].

Відповідно до інвентарю 1929 р., у церкві Св. Параскевії зберігалося 12 фелонів: 1) шовковий, лілейного кольору із золотаво-білими орнаментами (придбаний за 360 крон); 2) брокатовий (брокат-парча), білий з рожевими квітами (320 крон); 3) шовковий, білий з жовтими орнаментами (320 крон); 4) шовковий, багряно-амарантового (бордового) кольору з шовковистими квітами і золотаво-срібними хрестами; 5) оксамитовий, зелений без квітів; 6) напівшовковий, зелений із золотаво-срібними шовковистими квітами; 7)

атласний, фіолетового кольору із золотистими квітами; 8) шовковий, багряно-амарантовий; 9) брокатовий, білий з жовто-бронзовими орнаментами (360 крон); 10) брокатовий, білий з вишитими трояндами; 11) оксамитовий, чорний без квітів; 12) напівшовковий, фіолетово-багряного кольору зі срібними орнаментами. Останні три фелони були в лихому, інші – у доброму або «досить доброму» стані [2, к. 5–6]. Більшість фелонів придбано ще в добу Австро-Угорщини (на що вказує означення їхньої вартості в австрійській валюті). Очевидно, три фелони в «лихим» стані були найбільш давніми.

Серед іншого ритуального одягу у церкві Літині зберігалися дві далматинки і чотири пояси (разом з фелонами містилися у шафі), п'ять стихарів у доброму стані (чотири з них – полотняні, один – вовняний, пофарбований синім кольором). Крім того, було сім обрусів на головний вівтар, 12 обрусів на бічні вівтарі, п'ять наплечників, 40 рушників для витирання чаш, 16 рушників для рук, чотири ілитони – і все це зберігалось в дубовій скрині [2, к. 7–8].

Серед церковного посуду і різних знарядь, які зберігалися в літинській церкві, інвентарем передовсім занотовано наявність трьох чаш: срібної, бронзової (позолоченої в 1928 р.) і невживаної бронзової у лихому стані. Дарохранительниця була виготовлена із китайського («хінського») срібла, всередині неї містився позолочений кубок. Суконку пошито з напівшовкової тканини білого кольору. Один із трьох дискосів виготовлено зі «щирого» срібла, два інші – з бронзи. Поруч знаходилися дві ложки – срібна і бронзова, позолочена бронзова мирниця. Дароносиця для хворих із дискосом, ложечкою і маленькою пушкою виготовлена зі «щирого» срібла, але всередині позолочена. Бронзову монстранцію прикрашено сріблом, а її основа виготовлена з «хінського» срібла. Священик міг користуватися двома парами ампулок (одна пара – зі шліфованого скла, інша – з гладкого скла), трьома бляшаними тацками (з них дві – нікельовані), одним всеночником,

двома кропильницями (одна – мідна, друга – бляшана нікельована), двома кропилами з чибрівок, трьома кадильницями, однією лодкою на кадило. У церкві було й копіє, бронзовий мирник (з волосяним пензликом), закривало для Найсвятіших Тайн, умивальниця для священика. Ручних хрестів було шість: металевий з намальованим Розп'яттям, дерев'яний трираменний з намальованим Розп'яттям, дерев'яний з металевим Розп'яттям, три дерев'яні з вирізьбленими Розп'яттями. Процесійних хрестів налічувалося чотири (один із намальованим Розп'яттям, а три з вирізьбленим), а також дев'ять нап্রেстольних хрестів [2, к. 9–10].

З-поміж інших речей в інвентарі відзначено патерицю, чотири процесійних образи, плащаницю (в досить доброму стані), два «дивани» (килими – один стрижений, другий – ні), чимало свічників (10 бронзових, 2 нікельовані, 10 олов'яних, 16 дерев'яних, 8 малих бронзових, 4 малих нікельованих, 2 семисвічники), один бронзовий павук, два балдахіни, пульт під Євангеліє, один клячник, рухомі сходки, Божий гріб (складався з п'яти частин), шафи (одна для церковних риз, друга – для церковної бібліотеки, малі шафки для чаш і церковних книг), два комоди (один на три шухляди, інший – на чотири), скриня (дубова видовбана). У церкві знаходилося 10 пар хоругов. Найновішою була пара зелених з адамашкової тканини хоругов, яку подарувала місцева читальня «Просвіти» у 1929 р., придбавши її за 265 зл. Пару білих хоругов з пікового полотна було придбано в 1922 р. за 100 зл. Дві пари адамашкових червоних і фіолетових хоругов придбали зі збірки у 1910 р. за 140 корон. П'ять пар адамашкових хоругов, мабуть, були доволі давніми, бо на час інвентаризації знаходився в «лихим» стані. Ще одна пара адамашкових хоругов оцінювалася як така, що перебуває в «середньо-добрім» стані [2, к. 11–12].

У церкві на 1929 р. знаходилася значна кількість церковних книг. Передусім йдеться про три Євангелії: 1) видана 1780 р. у Почаївській Лаврі,

оправлена синім оксамитом та окута «щирим» сріблом; 2) видана 1722 р. Ставропігійським братством у Львові, у шкіряній оправі; 3) видана 1690 р. (не вказано ким), у шкіряній оправі. Давніми були й два «Апостоли» (обидва у шкіряній оправі): перший надруковано 1654 р., другий 1772 р. у Львові. П'ять «Службників» датувалися 1691, 1866, 1747, 1780, 1791 рр. (усі видано у Львові, за винятком останнього, надрукованого у Почаївській Лаврі). Два інші службники містили лише окремі літургії: Літургію Івана Золотоуста (Почаїв, 1765 р.), Літургію Василя Великого (Львів, 1893 р.). Один із трьох «Часословів» був доволі старим, інші два – почаївського видання 1801 р. львівського – 1841 р. Повідомлялося, що «Мінею» було видано у Почаєві 1773 р., «Трифологон» – там же у 1777 р. У списку церковних книг літинської церкви також занотовано «Тріодь пісну», дві «Тріоді цвітних» (Львів, 1642 і 1746 рр), «Осьмигласник», два «Ірмологіони» (один рукописний, інший – виданий у Львові 1816 р.), два «Псалтирі» (старий із картоновою оправою, інший – виданий у Львові 1850 р.), п'ять «Требників» (два видані у Львів 1620 і 1695 рр., два – у Перемишлі 1844 і 1876 рр., один – старий, складений з двох частин), два «Парастасники» (один – виданий у Львові 1875 р., інший – у Перемишлі, але рік невідомий), три «Акафістники» (два – львівського видання 1769 і 1864 рр., один – видано у Жовкві 1905 р.), чотири «Типики» (видані на початку ХХ ст.), один «Ізборники» (1879 р.) [2, к. 13].

Крім богослужбових книг, у церковній бібліотеці знаходилася 57 томів літератури релігійно-дадактичного, правового, виховного, просвітницького спрямування. Серед давніших були «Життя святих» П. Скарги (Відень, 1842–1843), «Біблія Ветхого і Нового завіта» М. Дяковського (1661, 1859, 1865), Катехизм (Перемишль, 1883), «Наука віри...» єзуїта о. К. Ковальського (Варшава, 1754), «Казання на різні свята» (Львів, 1772), «Казання» о. Я. Пошаковського (Вільно, 1752), «Казання недільні» о. К. Ковальського

(Перемишль, 1874–1875), «Казання» М. Карповича (Краків, 1896), «Правда християнська від неприятели свого визнана» о. Я. Радлінського (Люблін, 1740) «Науки догматичні і моральні» (Варшава, 1792), «Про релігію перших людей» С. Ковальського (Варшава, 1769), «Вивід і оборона правдивої віри» о. Фредеріка Пабло (Варшава, 1772), «Деякі уваги щодо появи свободи людини» Ж.-Ж. Руссо (французькою мовою, Варшава, 1772), «Науки з ювілею Лева XII» (Львів, 1836), «Науки з ювілею Пія VI» (Львів, 1795), «Катехизм римський» (Перемишль, 1769), «Biblia sacra Vulgatae» (Венеція, 1765, 1777), «Теологія догматична», «Теологія пасторальна» (Відень, 1789), «Теологія моральна» (Відень, 1786), «Церковне право» (Відень, 1791), «Institutio Interpretis Sacri» (Відень, 1789), «Pedagogia christiana» (Кельн, 1656), «Jacobi Goracii praelcationum ploconsium liber V sive de lapin et restauratione homines» (Кельн, 1583), «De officiis hominis et civis» С. Пуфендорфа (1728), «Triumphus SS Trinitatis» (Краків, 1660), «Antologia hebraica» (Львів, 1787), «Теологія догматична і моральна» (Венеція, 1782), «Totius Summae Theologiae» Томи Аквінського (1614), а також інші латиномовні видання 1645, 1621 pp. [2, к. 17–19].

Разом з церковною, у храмі містилася й парафіяльна бібліотека. У ній знаходилася література (96 томів), яка раніше використовувалася для парафіяльної школи, а також художня література, прозові і поетичні збірки, пригодницькі повісті, офіційні видання (збірники законів, постанов і розпоряджень, рішення церковних соборів). Для прикладу, серед цих книг назвемо такі: «Грамматика руского языка» Й. Левицького (Перемишль, 1849), «Gramatyka języka ruskiego» Й. Лозинського (Перемишль, 1846), «Дневник законов» (1849–1851), «Чинности і рішення руского провінціального Собора в Галичині відбувшогося в році 1891» (Львів, 1896), «Собор руский єпархіальний Перемиский відправлений в році 1899» (Львів, 1899), «Збір розуму» (польською, перекладено з французької, Краків, 1785), «Голос

релігії» (Краків, 1785), «Образ правдивого капелана» (Краків, 1751), «Смерть Авеля» (перекладено з німецької на польську, Львів 1774), «Нові Атени або академія всілякої моральності» о. Б. Хмільовського (Львів, 1746), «Історія Королівства Польського» (Варшава, 1716), «Перські листи» Ш. Монтеск'є (польською, перекладено з французької, Дрезно, 1785), «Історія мистецтва» (Люблін, 1763), «Образ різних народів» (Краків, 1804–1805), «Життя Петра III, царя московського» (Краків, 1791), «Пригоди Телемаха» (Варшава, 1775), «Подорож до Італії» Дуніна-Борковського (Варшава, 1820), «Логіка, або перші засади мислення» (Вільно, 1802), «Святиня Венери в Кнідос» (Варшава, 1778), «Наука про причини холери» (1847) та інші [2, к. 26–31]. Більшість видань були польськомовними, частина – німецько-, латиномовними. Серед них містилися і польські літературні «Rozmaitości» (1820, 1822), і «Кодекс Юстиніана» (Книга XII, 1652), і латиномовний посібник з ораторського мистецтва (Кельн, 1582), і низка амстердамських і лейпцигських видань XVII – XVIII ст. На жаль, доля літинських церковної і парафіяльної бібліотек невідома: на сьогодні від цих книг не залишилося й сліду.

На 1929 р. у церкві зберігалися метричні книги начебто з 1776 р. (припускаємо, що з 1786 р.): 13 томів книг народжених, 10 томів книг вінчаних і 7 томів книг померлих. Водночас священник вів декілька протоколів (подавчий, передшлюбний), список парафіян («спис душ»). Не було в церкві пом'яника померлих священників, літопису парафії. Важливою вказівкою в інвентарі був запис, що єпископ Костянтин Чехович забрав документи, які стосувалися заснування парафії, до архіву греко-католицької капітули у Перемишлі [2, к. 20–21]. Відзначимо, що єпископ Костянтин Чехович візитував парафію в Літині 22 травня 1904 р. [21, арк. 323].

Інвентар парафії за 1929 р. дає уявлення про матеріальне становище літинської церкви у міжвоєнні роки. Так, дерев'яний «церковний дім»

(будинок пароха) був покритий дахівкою і коштував 1600 зл. Його розміри становили 26 м у довжину і 6,3 м ширини. Город складався з трьох ґрунтових парцел вартістю 3000 зл. і річним доходом 140 зл. Крім того, у власності церкви було шість земельних парцел, які коштували і приносили доходи у таких сумах: 1) вартість 600 зл., дохід 30 зл. на рік; 2) вартість 400 зл., дохід 20 зл. на рік; 3) об'єднана з трьох парцел загальною вартістю 300 зл., доходом 15 зл. на рік; 4) вартість 500 зл., дохід 35 зл. на рік; 5) об'єднана з двох парцел загальною вартістю 500 зл. (дохід не вказано); 6) вартість 450 зл. (дохід не вказано). На той час у пароха зберігалося 16 цінних паперів, переважно ще «австрійського» походження. Серед них був заставний лист Земельного іпотечного банку на 2000 крон, книжки Руської щадниці в Перемишлі, причому деякі з них на доволі значні суми: 2000 крон, 1138 крон, 738 крон, тощо [2, к. 14].

Площа плебанського подвір'я становила 21 ар 45 м², площа яриного городу – 8 арів 19 м², площа решти городу і «гумна» – 98 арів 45 м², площа саду – 27 арів 36 м². У саду налічувалося 26 яблунь, 11 груш, 52 сливи, 65 вишень, 1 черешня, 1 волоський горіх. Усе подвір'я було огорожено штахетами. Загальна площа парафіяльного поля становила 20 га 87 арів ріллі, 11 га 15 луки. Парафіяльного пасовиська не було, парох міг використовувати громадське [2, к. 23–24].

Поряд із будинком пароха знаходилися й господарські споруди. Дерев'яна стодола з солом'яною покрівлею була збудована парафіянами у 1904 р. Її розміри склали 26,16 x 7,30 м. Вкрита дахівкою мурована стайня (25,4 x 8,5 м) перебувала в «середньо добрім» стані, а час її побудови залишився невідомим. Дерев'яний, вкритий дахівкою шпихлір (8,0 x 5,7 м), також був у доброму стані. Мурована пивниця знаходилася під будинком пароха, студня (колодязь) був бетоновим, а дерев'яний курник-шопа (11,0 x 5,6 м) вкритий солом'яною [2, к. 21–23].

Збереглися й богослужбові фундації, утворені ще до Першої світової війни. На 1929 р. у Літинській церкві діяли 20 богослужбових фундацій на загальну суму понад 5140 австрійських крон й відправлялися відповідні богослужіння. Найбільша богослужбова фундація була складена на основі заповіту селянина Теодора Лепкого (900 крон, які зберігалися на рахунку в Руській щадниці м. Перемишль) й передбачала щорічне відправлення священиком п'яти богослужінь: 3 березня, 20 серпня, 13 вересня, 30 листопада і довільний день. Серед фундацій була й пожертва від колишнього пароха о. Михайла Соханського, який помер у 1871 р. [2, к. 15–16].

Висновки. Отже, парафія с. Літиня у 1920–1930-х рр. була важливим осередком релігійного, культурного та національного життя місцевої громади, функціонування якого відображало ширші процеси, характерні для українського суспільства міжвоєнної Галичини. Встановлено, що чисельність парафії залишалася стабільною з тенденцією до поступового зростання, а її конфесійна структура, попри наявність незначних груп римо-католиків і євреїв, була переважно греко-католицькою. Інституційно парафія інтегрувалася у структуру Меденицького деканату Перемишльської греко-католицької єпархії, відіграючи важливу роль у церковному управлінні, зокрема завдяки діяльності декана о. Лева Стеціва. Показано, що постать о. Лева Стеціва була ключовою для розвитку парафії: він поєднував душпастирську діяльність із активною участю у національному та громадському житті, сприяв поширенню українських культурно-просвітніх ініціатив і підтримував релігійні організації. Його еволюція від москвофільства до української національної позиції відображає ширші трансформації серед греко-католицького духовенства. З'ясовано, що духовно-моральний стан парафії характеризувався як загалом добрий, попри наявність окремих негативних явищ (злочинність, зниження релігійної практики серед частини молоді, поодинокі прояви вільнодумства). Водночас

діяльність релігійних братств сприяла зміцненню релігійності громади. Проаналізовано матеріальне становище парафії, яке виявилось відносно стабільним: церква володіла значним майном, земельними угіддями, богослужбовими предметами та бібліотеками, що свідчить про її економічну спроможність і важливу роль у локальній соціальній структурі. Відтак парафія Літиня постає як багатофункціональний інститут, який поєднував релігійні, соціальні, культурні та національні функції, виступаючи важливим чинником консолідації української громади в умовах міжвоєнної Польської держави.

Список використаних джерел

1. Archiwum Państwowe w Przemyślu. Zespół: Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego. Sygn. 4197.
2. Archiwum Państwowe w Przemyślu. Zespół: Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego. Sygn. 6118.
3. Blazejowskyj D. Historical šematism of the Eparchy of Peremyšl including the Apostolic Administration of Lemkivščyna (1828–1939). Lviv: Kamenjar, 1995. 1008 p.
4. Haliv M., Ohar A. Public-political views of Greek-Catholic priests of Drohobych county in mid 1920s (according to the materials of the Polish Police). Східноєвропейський історичний вісник. 2018. Вип. 8. С. 114–123.
5. Архів Управління Служби безпеки України Львівської області. Спр. П-39402.
6. Галик В., Стецик Ю. Історія церковно-релігійного життя в селі Уличне на Дрогобиччині (XVI – початок XXI ст.). Дрогобич: Вид-во ТзОВ «Трек-ЛТД», 2013. 208 с.
7. Галів М. Духовенство в селі Літиня на Дрогобиччині (друга половина XVII – XVIII ст.): генеалогічний нарис. Східноєвропейський історичний вісник. 2017. Вип. 3. С. 23–29.

8. Галів М. Королівський привілей на попівство села Літиня 1670 р. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2014. Вип. 10. С. 9–16
9. Галів М. Попівство в селі Літиня на Дрогобиччині (XVI – XVIII ст.): соціально-економічна характеристика. *Історія релігій в Україні: науковий вісник*. Львів, 2014. Кн. 1. С. 130–140.
10. Галів М. Церковно-релігійне життя села Літиня на Дрогобиччині у XVI – XVIII ст. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2016. Вип. 1. С. 5–13.
11. Грипа О. Село Літиня на святі УМХ // *Українська молодь Христові: пропам'ятна книга. Документальний збірник 1933–1988 / Зібрав, упорядкував і зредагував д-р Микола Грушкевич*. Рим-Парма: Видання Української Католицької Єпархії св. свцм. Йосафата в Пармі, 1991. С. 123.
12. Ільницький В., Гриник Л. Репресований отець Зиновій Бандрович (1916 – 1986): реконструкція біографії за матеріалами архівно-кримінальної справи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 44. Т. 1. С. 19–25.
13. Ковба Ж. «Просвіта» – світло, знання, добро і воля українського народу. Дрогобич: «Відродження», 1993. 126 с.
14. Особистий архів Миколи Галіва. Грамота єпископа Йосафата Коциловського від 20 березня 1922 р.
15. Особистий архів Миколи Галіва. Спогади Ганни Нечипір, 1925 р.н., і Марії Нечипір (1928 р.н.), записав Микола Галів у 2001 р.
16. Особистий архів Миколи Галіва. Спогади Марії Кемпи, 1931 р.н., записав Микола Галів у 2001 р.
17. Прах Б. Духовенство Перемиської єпархії та апостольської адміністрації Лемківщини. У 2-х т. Т. 1: Біографічні нариси (1939–1989). Львів: Вид-во УКУ, 2015. 722 с.
18. Слободян В. Церкви України. Перемиська єпархія. Львів, 1998. 864 с.

19. Хроніка. Літиня. Гомін Басейну. 1937. Ч. 9. С. 7.
20. Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 201. Оп. 4а. Спр. 10307.
21. Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 201. Оп. 4а. Спр. 7858.
22. Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Ф. 201. Оп. 4а. Спр. 8444.
23. Шематизм всего греко-католицкого клира злучених Епархій Перемискої, Самбірської і Сяноцької на рік 1918. Перемишль: З печатні гр.кат. Капітули, 1918. 112 с.
24. Шематизм греко-католицького духовенства злучених епархій Перемиської, Самбірської і Сяніцької на рік Божий 1932. Перемишль: Печатня гр.-кат. капітули, 1932. 177 с.
25. Шематизм греко-католицького духовенства злучених епархій Перемиської, Самбірської і Сяніцької на рік Божий 1934. Перемишль: Накл. греко-катол. єпископської консисторії, 1934. 178 с.
26. Шематизм греко-католицького духовенства злучених епархій Перемиської, Самбірської і Сяніцької на рік Божий 1937. Перемишль: Накл. греко-катол. єпископської консисторії, 1937. 163 с.
27. Шематизм греко-католицького духовенства злучених епархій Перемиської, Самбірської і Сяніцької на рік Божий 1938–39. Перемишль: Накл. греко-катол. єпископської консисторії, 1938. 168 с.
28. Шематизмъ всего греко-католицкого Клира злученыхъ Епархій Перемиской, Самборской и Сяноцкой на рок 1914. Перемишль: З печатні гр. кат. Капітулы, 1914. 444 с.